







## ШЕВЕРЛЕРНИН КӨРҮЛДЕЗИ

1968—1970 чылдарда каастанга уран чүүлүнүн бот-тыныгыр чуркучуларынын болгаш улустун мастерлеринин чогаалына амылын бугу-замал делгелгези — конкурузун эрттирер деп шийтпир үнгөн. Ону СССР-ниң Куньтура министрствозунун, СССР-ниң Чуркучулар шийлеинин, профессионал чөвүлдеринин болгаш комитеттеринин киржигези-биле ВЦСПС организастаар. Чуркучулар чогаалына амылын улам хөгжүдери болгаш амылчы чоннарның эстетика кижизидилгезин экинжидери делгелге-конкурузун кол сорулгаларынын бирээзи болур.

Чон мастерлериниң амылдарынын делгелге-конкурузтарын баштай үлгүтүр болгаш кедээ амыл-агыл бугурулгаларына, албан, өвөрдилге черлеринге, кызыл-булуңкага, куньтура башың-нарына, районкага, хоорайларга организастаар. Уран чүүл чогаалдарын өң соонда область, край төптеринге, автономнук республикаларынның кайсы-кайсына делгел көргүзүр. Эң сөөлгү, үшүк үч-чадыз — эвилелешкен республикаларынң на-

йсымалдарына, а РСФСР-ге — чеди зонага: Москвага, Ленинградка, Горькийге, Донда-Ростовка, Свердловскиге, Иркутскиге. Хабаровскиге делгелге-конкурузтар болур.

1970 чылда Москвага бугу-замал делгелгезин амыдары төвөйлөткөн. Конкурсу тиенчилчелери — каастанга уран чүүлүнүн бот-тыныгыр чуркучуларын болгаш чон мастерлерин шаңнаар беш бири, он ийги, он беш үшүк амша шаңналарын тургускан, оларны тус-тузуна дипломнун, тураскал жетонунг кылдыр тисыр. Бугу-замал делгелге-конкурузунун кайсымалга делгел көргүскөн амылдарын он еске кир-жикилерин мактал дипломнары-биле болгаш тураскал жетоннары-биле шаңнаар.

Бугу-замал делгелге комитети тургустунган. Ону РСФСР-ниң улустун чуркучузу, «СССР-ниң шимдел уран чүүл» журналынын кол редактору М. Ф. Ладур ууртун турар.

(СЭТА-нын көр.)

## ДЕМДЕГЛЕДИН ЧАА АРЫННАРЫ

БРЕСТ. (СЭТА-нын көр.) Маалым-шыва Брестин камгала музейинин эртем амылдары өлүм чок гарнизонуну база бир дайынчыларын адын бөгүн илереди апкан. Ак ордунун чер иштинде урлаг-ерөөлдерин казып турда, кызыл-армейин ийи медалын тыгылган. Оларын бирээ-инде бижинди артып калган. Эксперттер шийчилел кылган, мыңчалар номчуп апкан: «Гилев Константин Прокоп-ович. Курстан, төрттүнген чери РСФСР, Челябинск обла-сты, Шадрин, Шад-

ринск хоорай, Паркова ку-дучу, 9 дугаар бажың». Дайынчынын ады — Прокопий Максимович Гилев анаа чурттап турган. Ийги медалынун иштин-ге чоран бижилге хайын калган, мыңчаш номчуттун-мас болган. Ак ордун 75 дугаар тус-кай разведка батальонунун хей эвес кижилг бөлү-биле казы өң өске-даа кезектерин дайынчылар камгалап тур-ган. Дайын ол бажынын эжелеп алар дөш үр үе дур-гузуда күш четпей келген.

Совет дайынчылар дайыннын шавар халлаашкынын лан-чы, пудементарын боо-лаашкынары-биле «Итур шаап турган. Фашистер оон ужал чүүлүн өккелген. Бомба-лар ордунун кыттарын өтүр дүккен, а бажын бүстүп кал-ган. Бүстүндүлүк амылдын станоктук пудементарын боо-лаашкынын соонда оваланып калган холалар тыгылган. Дайынчыларын быгыт тур-густу биле маалым-шыва-гузу ол херектешкен. Дайын-чылар ханынын сөөлү дам-дымына чедир дайылдашкан.

## Хойжу-чолочачы

Эраин районун Ленин аттыг колхозту Чөөлгө № 1 хойжу бригаданын хой-жулары боттары шупту бөлүлөжип амылап турган, бригаданын шупту 18 кыштаан дем-биле бүрүн чымылап доос-кын.

Ында 455 тыла артти кадарын турар малчын Соля Чакар эки амылап турар. Ол чүгө хойжу эвес, коза ол мыкаш чолочачы. Амы уде ол козанын эки кадар-былаан, малчыларын козаныларын суг-гарар суг сөөртүр автомашинанын чолоча-чым хүдээлгезин шалпын күсөдип турар.

К. ХАНГАЙ.

## ШЫННЫН ПОЧТАЗЫНДАН

## Нийтинин өнүгүзүн камгалаар

Совет кижиле бугуру чуркучу болгаш хой-ниитинин өн-чү-хөргөнгө карап огу дег камгалаар хүдээлгелг. Бистин колхоз, совхозтарында малчыларга, кадарчыларга ний-тинин малын амылап кадалаар улуг идегелди көргүскөн. Оларын кий кезин нийтинин өнүгүзүн ач сепкилдиг амылап каракташса, күрүгө артыкшылык малды өстүрүп берип турар.

Ничалажак оларын аразында самчылда-дугадал кыл-дыр, кижилер мөзү чок ийи-чангыс кижилер база бар. Эр-ден районун Ленин аттыг болгаш «Чаа орук» колхозтары-лым малчыларын турган Олча болгаш Хайма олар мал амылына кийин алган, ара-аралда ханыкшыл, амылын а-а-харымсалга чок чорутуп көргүскөн. Хайн дээрэа Ленин аттыг колхозтун хонн хүдөөлү алган соонда улуг үр болбанда оң коланын 30 кой не чок чыткан. Ол койлар-нын кайнара-да барган у-лупи биес болган. Каш хон-ганда хойларын малчыны өске малчыларын колданып кытчы берген чорай. Ычала-даа четте тыгылган. «Чаа орук» колхозтун малчыны турган Олча болгаш Хайма олар 26 кой чыткан. Районун суд, прокуратура органдары бо деректиг ителгезин чоруткан. Кадарчыларын амы-ча-га харымсалга чок чорутуу колхозтарга каража колорал таварышкан.

С. ЧЫМБА.

## Автобус күзенчиг

Чадананын автотранспорт бүдүрүлгезинин, автобустары Чаданга хоорайнын болгаш кедээ суурларын чурттакчы-ларын аржылдагына бараан болуп турар. Ындыр турбу-же, «Тыва» совхозтун Хондоргей, «Чыра-Бажы» совхозтун Хорум-Дар салбырларын чурттакчылары Чаданга бол-гаш өске-даа амыл-агыларже чедерде чалаг кылаштыр чаңчытче шилчез.

АТБ-ниң ачылгыны эш Кудер-оол, кол инженер эш Асо-мичев олар Хорум-Дар суурда пассажирлер автотун чы-мынар автобусту бо чымын шупту чорутуулан. Оң хараа-мылде албан-да, амы-хуу-лаа чорутуу, амы-арыкы-даа ки-жилер Хорум-Дар суурдан Шеми аксында көрүртө чедир чалаг кылаштыр, берген турар. Орук батый, автобус ба-жа чедипше дээр хон-биле чүгө сентябрда Хондоргей-ге 14-ле рейс болган.

Чурттакчы чонуну аржылдагына таарымчалыг бай-дала кыкан тургузар силер, эштер Кудер-оол, Асомичев? Бир эвес орук автобус чорутууна таарымчалыг болса, Совет органдар мурпунга айтыры тургускан бе?

М. СЕВЕН.

## Четче хандыар

«Коммунизмниң херел» колхозтун төвүнде магазин бар. Ычалаага ырак черлерде чурттап, амылап турар малчы-нар база-ла кезип, барааннары оон сазып ач турар-лар. Чамдикта ырак черлерден келген малчыларын олаа херетдиз барааннары магазинде чок-даа болгулар-да. Хар-ын-даа малчыларын хандыар автолавналар бар-ла бол-гай дээш, оларын негедизинге кичээтпей салбын баар та-варыгалар база бар. А ол автолавналар малчыларга шупту четпейн турар. Таңды райпо башпаар черинден автолавна-ларын амылдан экинжидер талам-биле дөштөг хемчег амы-ры негеттинип турар.

О. ДАНЗЫРЫН.

## Байлакты камгалаза

Барың-Хемчик районда ыш амыл-агыч чери улуг орга-низацияларын бирээзи. Машина-техника-биле бүрүн чөп-сөглөткөн чер. Ындыр-даа болза бойдустан чабыра бүткөн байлаң камгалаар талам-биле чүгө согулганын амы-даа чедир күсөтпейн турар.

Хемчик болгаш Барың уунда чыжырганын ак сөткыл-диг эвес кижилер негиз, уузул турда, ыш амыл-агыч чери чогур хемчегин албайн турар. Тайгада үнгөн тоор-дукту чымыра поштерин кам-хайра чогу-биле ужурун ту-рар. Кат чымыра амыл-агыч херекселер-биле үргөтүн ту-рар-дыр. Шүр дөмдөр-биле каттарын сытарын үч-төрттүн кааттарга, ол черге кезир чылын кат чимейн ту-рар.

Бойдус байлаң чонга бараалдары чере чөптүг. Ону тускай билетиг кижилер ажаан азыр ужурут. Бо талам-биле негедизин ыш амыл-агыч чери күсөтпейн.

Барың-Хемчик райкукум, кедээ Советтер ыш амыл-агыч черинге боттут дузаны чедирер өй көлгөн.

В. БАЗЫР-ООЛ.

## „ШЫННЫН“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ

## ХЕМЧЕГ АЛДЫНГАН

Бо чылдың август 17-де «Шын» солуга «Мен амыра» деп фельетон үнгөн. Ында Чөөн-Хемчик районун Ак-Даш суур-да чурттап турар Монгуш Чудурукпайын совхоз бүдүрүл-гезинге амылаа, арагалар, ээрин алган, аша Монгуш Кызыл-оолду дорамчылап, үндүр-кир сымырлар чоруту-илеткен. Фельетон үнгөн соонда Монгуш Чудурукпайын үлгелетерин өстөгөшө шилчелген болган Монгуш Кы-зыл-оолду кыргылар бажынычте чоруткан. Аша кысырлаптыр, оларын чогу колхозчу Монгуш Кы-зыл-оолду азынга каржы деп бижээ. Бо айтырыны ком-сомол хураанына чуртаалашкан. Монгуш Кы-оол бугурулгези мурнактын, шалдыктын, малдын турар. Ычала-даа азын ээрик дуржогтаны бээр, чамдикта азын-даа, азын-даа үндүр элп, каржылаанын турган таарылгалары тур-ганын деп «Сүт-Хез» совхозта комсомол комитетинин се-кретары эш Ч. Ондор редакцияга дыңдаган.

## Редакцияның адрези:

## Олимпийски лауреаттар

100 километрге чааг-тергегин чаржырынга Голландияны командазы — 2:07.49.06. Диск ооктарынга — Эл Ортер (АКШ) — 64,78 метр — олим-пийски рекордтун. Херэжечерден 100 метрге маннаарынга — Райониз Та-йес (АКШ) — 11 секунд. Делегетин чаа рекордун чедип ал-ган.

800 метрге маннаарынга — Ральф Даубелл (Австралия) — 1.44.3 (олимпийски чаа рекорд чедип алган болгаш делегет рекордун каттапкан).

Эр кижилерден моондактарлыг 400 метрге маннаарынга — Дэвид Хемери (Великобритания) — 48.1 (делегетин чаа ре-кордун чедип алган).

Аар атлетикага чың дендилерден Вальдемар Бешанов-ский (Польша) — 437.5 кг (135+135+167.5).

МЕХИКО. Стадион XIX Олимпийски оюннар амылгыны-нын байрамда. ЧУРУКТА: Совет спортчулар. СЭТА-нын телефотозу.

## ДЕКАДАНЫН ТҮННӨЛДӨРИНГЕ

тыва улустун чүгө бүдүрү-чү күштеринин хөгжүлгезинин эвес, харын угаан-бодал култураларын хөгжүлгезинин кезип эртер төөгүтүг кызы-гаралары болтулар турар.

Бо болза моон солгаар болур декадаларга коллективтер улам аки белеткенин алырын негиз турар. Улустун болгаш Совет эрге-чагырганын чылдарында уран чүүлүн талам-биле бистин чедип алганын эне-көсүк чедипкиниривисти шил-леп алган. Көрүкүлдерин болгаш дыңнакчыларын мур-кунга бараалдары өткөткөр — декадалар ол болур ужу-луг.

Эрткен декада бай-тайгажы-ларын болгаш барың-хем-чиктеринин уран чүүлге улуг сонуургалын, чаагай чүүлге чүткүлүзү база катп көргүс-көн, ол ышкан уран чүүлге бо районнарын чонуну салы-чачанын база көргүскөн. Бе-ти дээр театрын чонун ар-тистеринин — саванна-даа, аныктарын «Чечек» ансам-блин аразында-даа ук черин ооллар, кыстары хей бол-гаш харын-даа колдп турар деп чүгө аныа ичлел чоруп. Бо черле уран чүүлге намычдыг мына чон дээринге концерт болгаш ужуражыга саны чык долур залдарга артып турга-ны херети. Болза-даа көрүр: 57 концерттер болгаш шилер-ни 14 муң ажыг көрүкүлдер көргөн, чогаалчылар болгаш чуркучуларын 22 ужуражы-галына 7 муң ажыг кижиле олурган.

Тээлиге болгаш Кызыл-Да-га, Шуйга болгаш Эрг-Бар-дыкка чамдык концерттер-ни ийи-үш катп көргүс-көн.

Тээлиге болгаш Кызыл-Да-га, Шуйга болгаш Эрг-Бар-дыкка чамдык концерттер-ни ийи-үш катп көргүс-көн.

## ОЛИМПИАДАНЫН ДӨРТКҮ ХҮНҮ

оруктарына база чүгөла бо-лукчулар болган.

Спорттук маргалдаа оюн-нарын чаржып ойнааларын планнар шалыа турган бол-за, ону 28 харым дугаа ки-весса Скорохоров алган ту-рар кийи. Моондактары 400 метрге эс кижилер чаржы-п шүдө маргалдаага хай-мыкшынын атакал апкан эгес-лэп, Скорохоров оон өске кижилеринин адаанын холкеткен болгаш ол чарым-ка 48.1 секунд түннөлдүг — мында-ла кайгычмык чедип-кини болган!

Ам делегетин болгаш олим-пийски ойнааларын рекорд-тары чедип алган, ону олим-пийски алдын медалдыг, 24 харым алган студент Дэвид Хемери тургускан. Моонда-ктар чедир эртин чарым кыл-дыр америк спортчулар олим-пийскилар төөгүлүгү чөк ар-тык. Оларын дээреринин дөрткү черин алган. Вячесла-в Скорохоров бугу-замалдыг 49.1 секунд түннөлдүг чаа чедипкини чедип алган, бешки черин алган. Олимпиа-да кижилерин, Саратов сту-дентин Наташа Бурда 400 метрге чаржырынын бугу-

эвилел чедипкини чарым-кай болуп турда шүдө маргалдаага 52.8 секунд түннөлдүг кылдыр чаржыган. 22 харым ол спортчу шүдө маргалдаанын эгеслөр эргин чедип алган.

АКШ-тын шалыада ко-манданын чонун кижилер чы-ли 32 харым Эл Ортер дөрт-кү алдын медалдыг болурун чедип алган, көстүп көрбөз чедипкини болган. Диск ооктарына олимпийдалар ре-кордун ол база чаржыган. 100 метрге чаржырынга Вайониз Тайес (АКШ) — 11.0 секунд түннөлдүг кылдыр делегетин чаа рекордун чедип алган чөп-пун болган.

800 метрге чаржырынга эр спортчуларын австралий Ральф Даубелл эртен — 1.44.3 түннөлдүг кылдыр делегет болгаш олимпиада рекорд-тын каттапкан. Ол чедипки-ниривин чедип алганын, кений Вильсон Кипригута ба-за кижилер деп болур. Кип-ригута ол чарымтын эг эгес-лэп турда эртин үгүлүг, шүдүр түннөлдүг чедип ал-ган, оон соонда метрлерге келгеш азынган.

Сотималко каналга эки түң-

недиг хемелашкынын бол-ган. Бистин эс хемелашкы-ны шүдө маргалдаага кир-ген, чартык шүдө маргал-даага — Виктор Мельников чаржыган хемелер, башка-рычылгы ийи кижиле болуп алган хемелер кылдыр — Ле-онид Драчевский болган Тит Хельмья олар кирген. Хеме-лешкыне Аполларас Грег-ас биле Владимир Риконен ийилээ рулч чок хемелашкы-ны турган чок турган. Ынча-мын финниче чедир 100 метр артык турда, Грегастын тынжыгына килсдор чедип-пестоз, моорай берген. Хеме-чидер маргалдаага мындг таарылгалар хала эс бол-гулар.

Бистин беш азын мергекжл көргүзөр спортчуларымыс бо-дала маргалдаага 2648 сан алган, алдым черин ал-ган, а оларын эи экип — чурттуг чемпиону Павел Ле-днв 334 сан алган тыгыл.

Үш азын маргалдаалар эр-кен соонда — мурал турарлар венглер — 8784, оларын соон дарый шедтер (8689) болган совет команда (8341 сан) чоруп олурар. Тус-туз амылчыларын маргал-даага венг Иштван Мона

мурал турар. Тоску черде Леднвчүн түннөлдү оонунга 81 сан четтес.

Чааг-тергелеринин 100 ки-лометрге чаржып командалар маргалдаанын алдын ме-далдарын база-ла Токпога шыаап, голландылар алган, олар дг черин катп хонун берер оруктарына 2 шак 07 минута 49 секундла келген, конуг эки түннөлдүн көр-гүскөн. Совет чааг-тергелер ша-налга алганнараан ырак — онуг черде (2:15.30).

Октябрь 15-те эгеслэн оол волейболчулар маргалдаа-га бистин спортчуларымыс олимпийски чемпионнарымыс-тын ойнаанынго холбашкан хөрөштин чугаалар болган, Олар боттарынын алаачыла-ры — АКШ-тын волейболче-рин хоомай үнөзөш, оларга 2:3 (11:15, 15:10, 10:15, 15:10, 6:15) саным уттурган.

Чың дендилг штангистер маргалдаага бистин спорт-чуларымыс кижилешт: То-кпога болган олимпиядын чемпиону, кайгычмыктыг пол-на лачын Вальдемар Беша-новский — 437.5 кг көдүргөн түннөлдүг шүдөг.

(СЭТА-нын тускай көр.)

## КАРА НОЯН МАТНА ОЛУРГАН

Кызылдың шидыраа чемпи-онданын ийги салымына ка-разы-биле ойнаа беш кижиле дөргөзгө уттурган, чүгө Со-ля Кан-оол Антон Каландын удуп алган. Бурхон Каландо-ну, Беркович Толошту, Бар-ышкынов Тугаржыкты шупту кун-биле утканнар. Эштер Чыра-Бажы марг таламчы-не берер оруктарына 2 шак 07 минута 49 секундла келген, конуг эки түннөлдүн көр-гүскөн. Совет чааг-тергелер ша-налга алганнараан ырак — онуг черде (2:15.30).

Октябрь 15-те эгеслэн оол волейболчулар маргалдаа-га бистин спортчуларымыс олимпийски чемпионнарымыс-тын ойнаанынго холбашкан хөрөштин чугаалар болган, Олар боттарынын алаачыла-ры — АКШ-тын волейболче-рин хоомай үнөзөш, оларга 2:3 (11:15, 15:10, 10:15, 15:10, 6:15) саным уттурган.

Чың дендилг штангистер маргалдаага бистин спорт-чуларымыс кижилешт: То-кпога болган олимпиядын чемпиону, кайгычмыктыг пол-на лачын Вальдемар Беша-новский — 437.5 кг көдүргөн түннөлдүг шүдөг.

(СЭТА-нын тускай көр.)

Ректоруну оралакчылы С. К. ШОПУГ.

## КИНО

ОКТАБРЬ 18-ТЕ

«НАЙРАЛ»: «Марина» 10, 2, «Арена» 4, 7.50, «Ам-мелка болгаш хаан» 12, 5.55, 9.45 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Киночыныды 10, «Шит болгаш хылыш» (4-кү фильм) 11.50, 1.45, 5.35, 7.15, «Шит болгаш хы-лыш» (3-кү фильм) 3.40, «Арена» 8.55 шактарда.

«АА-ХЕМ»: «Том дайынч казна» (1-ги, 2-ги серия-ры) 3, 8, «Загар болгаш Кри-тина» 6.20 шактарда.

## Солун неделяда алды катп үнер

ТС—01442.